

פרק כ'

יחידה 43 - התקהלות בני ישראל במצפה (א'-ו'ג)

69 ספר שופטים | פרק כ'

פרק כ'

שני מעשים נוראים		מעשי השופטים				השופטים הראשונים		
פילגש	מסל מינה	השופטים האחרונים	השופטים הראשונים	אבימלך	גידעון	דבורה	בגד	אבי
בבנתה	יבטל	שמשי	יפתח	היירב	סי	רח	דה	א-ב
היט-בא	ייריח	ייריח						

יחידה 43 - התקהלות בני ישראל במצפה (א'-ו'ג)

- א. היכן התקהלו, ומהיכן הגיעו המתקהלים?
ב. מי היו המתייצבים וכמה?
- מה המסר שרצה ללמד האיש הלוי את בני ישראל?
מה הייתה הצעת האיש הלוי?
- מה היו החלטות אסיפת כל העם?
א.
ב.
- מנין אנו למדים שישראל אפשרו לבנימין לחזור בהם ולמנוע את המלחמה?
מה הייתה תגובת בני בנימין?
שאלת הפנמה: כתבו מכתב לבני בנימין המנסה לשכנע אותם שימסרו את אנשי הבליעל ובכך ימנעו את המלחמה.

יציאה כל בני ישראל
התקול הנורה - היט
השופטים והנבחרים כגון
שירם וקניז כאל לחוקק
ולכונן ברכו ה'.
וכיון שיבא ממקול העדה
כאיש אחד, הינו כל המנין
העם.
"ענות השם" (פסוק ג') -
האסיפה השופטים שניעם.
"בעל הבעל" (פסוק ה') -
היטבי הנבקה.
"דמ" (פסוק ח') - השבב.

בני בנימין!
היני.

הקדמה

סיבת ההתכנסות במצפה - שנים עשר שבטי ישראל מכל רחבי הארץ - מדן בצפון ועד באר שבע בדרום- לא נשארו אדישים לנוכח המעשה הנורא שהתרחש בגבעה ושולחים חיילים לבער את הרע מקרבם. החיילים מתכנסים במצפה, השוכנת מצפון לירושלים. יש יסוד סביר להניח כי המצפה שוכנת במקום לא רחוק מהגבעה, וההתכנסות במצפה נועדה לשמש כתמרור אזהרה המעיד על כוונתם לאיים במלחמה על יושבי הגבעה.

העדות במשפט - כפי שעושים בבית הדין, אי אפשר לשפוט אדם ללא קבלת עדות. העדות מהווה ראיה והוכחה על המעשה שהתרחש. העד חייב לומר בדיוק את אשר אירע ולא להוסיף מהרהורי לבו ומחשבותיו.

עיסוק בתכנים המרכזיים

- מה מלמדת אותנו האחדות בעם בעניין רצונו לבער את הרע מקרבו?
- האם תגובת ישראל לנוכח המעשה הנורא הנה חריפה מדי?
- באמצעות הפסוק "בימים ההם ומלך אין בישראל" אפשר להבין את היציאה הכללית של עם ישראל כנגד שבט בנימין. כיצד?

אפשרויות למענה ולדין

העם מאוחד נגד מעשה הנבלה שנעשה בישראל. דבר זה מלמד אותנו שעל אף שלמד רבות מתרבות הכנעני (כפי שראינו לאורך ספר שופטים), סוף-סוף עם ישראל לא איבד את נאמנותו לה' ולדרכיו, ולכן הוא יוצא לבער את הרע שהתרחש בשבת בנימין.

אף שמעשה פילגש בגבעה הוא מעשה נורא, האם תגובת שבטי ישראל כנגד שבט בנימין אינה חריפה מדי? ייתכן שעם ישראל יצא למלחמה בשבת בנימין בגלל הממד הציבורי של החטא, כלומר לא מדובר רק באנשים פרטיים שחטאו, אלא בעיר שלמה שלא גינתה את מעשי תושביה ובאנשי העיר שלא דאגו לשים קץ להתנהגות מגונה כזו.

במקום ששבט בנימין יעניש את אנשי שבטו, הוא מחליט להגן עליהם. כל עם ישראל לא היה מוכן לקבל דרך התנהלות זו, ולכן בחר לתקוף את כל שבט בנימין.

ניתן להוסיף בזירות שהפסוק הפותח את פרשיית פילגש בגבעה - "בימים ההם ומלך אין בישראל" - משפיע על אופן קבלת ההחלטות של העם לצאת למלחמה נגד כל שבט בנימין. כאשר אין מלך בישראל אין מי שיכול להפעיל עמדת שיפוט ושיקול דעת על התוצאות הרוות האסון שיכולות להיגרם במלחמת אחים.

המסרים העולים מן היחידה

1. **אחדות ישראל לביעור הרע בתוך עם ישראל** - כל שבטי ישראל מתאספים כאיש אחד למלחמה נגד הגבעה בעקבות המעשה הרע שעשו.
2. **תוכחה** - עם ישראל מוכיח את שבט בנימין לנוכח המעשה הנורא שאירע בקרבו.

הצעות להמחשות ולהרחבות

מפה הממחישה את המרחק הקרוב בין המצפה לגבעה.

יחידה 44 - ההכנות למלחמה ושתי המערכות הראשונות (ו"ד-כ"ט)

70 ספר שופטים | פרק כ'

באורי
מלים

**יחידה 44 - ההכנות למלחמה
ושתי המערכות הראשונות (ו"ד-כ"ט)**

7. כתבו במחברתכם נכון/לא נכון:

א. לשבט בנימין היו שלושים ושניים אלף חיילים.

ב. בשבט בנימין היו רק אנשים המשתמשים ביד ימין.

ג. כבר במערכה הראשונה ניצחו ישראל את בנימין.

ד. שבט אפרים היה השבט הראשון שעלה להילחם נגד בנימין.

ה. אחרי ההפסד הראשון עם ישראל בכה וגם, אחרי ההפסד השני רק בכה.

ו. לקראת המערכה השלישית עם ישראל הקריב עולות וזבחים.

8. ציטו את המילים המלמדות אותנו את ההרגשה של עם ישראל בתום שתי המערכות.

הקדמה

יתרונות צבאיים בעת מלחמה - במלחמה ישנם יתרונות צבאיים שונים: יתרון כמותי - מספר רב של חיילים יכול להוביל להכרעה מהירה יותר במלחמה; ניסיון - צבא מאומן ומיומן יכול לנצח גם צבא גדול ממנו מספרית. אם לשני הצדדים במלחמה ישנם היתרונות הללו - המלחמה הופכת קשה יותר.

השאלה בעזרת האורים והתומים - נוסף ליתרונות הצבאיים, הריאליים והגשמיים, לעם ישראל ישנו יתרון נוסף, והוא היתרון הרוחני - האורים והתומים. לעם ישראל ישנה אפשרות לשאול את ה' ולקבל תשובה המאשרת יציאה למלחמה או שוללת אותה. השאלה הייתה מתבצעת באמצעות האורים ותומים שהיו מונחים על החזה של הכהן הגדול, ודרכו היו מקבלים תשובות לשאלות שהיו שואלים את הקב"ה. הכהן הגדול בתקופה זו היה פנחס בן אלעזר בן אהרון הכהן, שמושבו היה בבית אל השוכנת צפונית לעיר יבוס ולגבעה, שם גם היה מקום מושבו של ארון האלוקים.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. כיצד יכול להיות שה' מאשר לעם לעלות למלחמה בשבט בנימין, ובכל זאת הם מפסידים במלחמה?
2. כיצד ההישענות של האדם על כוחו עלולה להביא להפסד במלחמה?

אפשרויות למענה ולדין

העם מאוחד נגד מעשה הנבלה שנעשה בישראל, ולשם כך נאספים חיילים רבים. שבטי ישראל שואלים את ה' ביציאתם למלחמה. כדי להבין מה בדיוק שאלו מה', ננסה לברר נקודה אחרת. כיצד יכול להיות שהעם שואל את ה' אם לעלות למלחמה בשבט בנימין, ואף שה' מאשר זאת, בכל אופן הם מפסידים במלחמה? הרמב"ן (בראשית י"ט, ח') עונה שהעם היה מוכן להתקפה, ומטרת השאלה הייתה רק להכשיר את מה שהם כבר תכננו לבצע. תשובתו של הקב"ה הייתה על מה ששאלו אותו "מי יעלה לנו בתחלה", ועל זה ענה "יהודה בתחלה", ולא אמר להם "יהודה יעלה". כלומר, מצד אחד ה' לא אישר להם לצאת למלחמה, ומצד שני הוא לא מנע מהם להילחם.

הרמב"ן ממשיך וכותב שאחרי שעם ישראל הפסיד בקרב, הקב"ה ענה להם שוב על שאלתם, אך הפעם נתן להם את הרשות להילחם, אך רשות זו לא כוללת את הבטחת הניצחון.

העם נשען על כוחו וחשב שישנה הבטחה אלוקית לניצחון במלחמה. לכן בפעם הראשונה כשיצא שבט יהודה להילחם בגבעה, ההתקפה בוצעה בהסתערות על הגבעה ללא שום תכסיסי מלחמה. הסתערות זו נועדה לכישלון, כיוון שהלוחמים המגנים על הגבעה ניצלו את יתרון הגובה של הגבעה.

הניצחון של עם ישראל הגיע רק לאחר ההבנה שאי אפשר לנצח במלחמה ללא סיוע אלוקי. דוגמה להבנה כזאת היא הצום, תפילה המלווה בשיכרון לב, בבכייה ובהקרבת הקורבנות, הגורמים לאדם לקרבת אלוקים. שבטי ישראל שואלים בשלישית את ה', ועתה הקב"ה מאשר את ניצחונם על שבט בנימין.

המסרים העולים מן היחידה

1. **שאלת עם ישראל** - פעמיים העם שואל את הקב"ה שאלות הקשורות לניהול המלחמה, דבר המראה על דבקותו של העם בהוראותיו של הקב"ה.
2. **אמונה וביטחון** - השאלה המופנית אל ה' מבטאת את ההישענות המוחלטת על דבר ה', אולם הישענות זו מלווה בעשייה של אדם.

הצעות להמחשות ולהרחבות

1. ריאיון עם חייל מצבא שבטי ישראל, ערב יציאתו לקרב נגד שבט בנימין. כיצד הוא מתכוון למלחמה? מה הן תחושותיו והרגשותיו לנוכח מלחמת האחים המתקרבת? האם היה אפשר למנוע את המלחמה?
2. מפה המראה את אופן ההתנהלות של המערכה הראשונה והשנייה.

יחידה 45 - המערכה השלישית ומפלת בני בנימין (ל'-מ"ח)

71 ספר שופטים | פרק כ'

יחידה 45 - המערכה השלישית ומפלת בני בנימין (ל'-מ"ח)

9. כתבו על פי הסדר את תיאור המערכה השלישית:

10. השלימו בלשונכם את שלבי המלחמה:

בני ישראל שמו ...
 בני ישראל עלו ...
 בני בנימין יצאו ...
 איש ישראל נערכו ...
 ואורב ישראל ...
 ויך ה' את ...
 וישחיתו בני ישראל בבנימין ...

11. סדרו במחברתכם את המשפטים הבאים לפני סדר האירועים:

בני בנימין ברחו עד סלע רימון.
 בני ישראל אפשרו לבנימין לרדוף אחריהם כי בנימין
 היו בטוחים שינצחו אותם.
 ישראל שבו להכות את כל ערי בנימין.
 בנימין פנו לאחור וראו את הגבעה עולה באש.
 ישראל רדף אחרי בנימין והכה בהם.
 האורב פשט אל הגבעה.

באורי מילים

"במסלול" - דרך כבושה.
 "משיב" - מוכים.
 "יחסיק הארוב" - מנען כושי.
 "סמאת העסק" - טבה העסק.
 "מורד" - הקיסרה.
 "זחוריות" - השערה.
 "יעללה" - הריגה אחר.
 רגינה. כעלולת אחר.
 הבכיר.

מי יעלה לנו בתחילה למלחמה עם בני בנימין? ואמר ה': יהודה בתחילה - אבל לא חזו לשאול אם לנצח אם לנצח? ובאחרונה שבחנו. אמה עלו. כי מחר אנתנו בידך השכימו והשלימו דברי ה' (רש"י)

הקדמה

תכנון המלחמה - כאשר צבא מפסיד כמה פעמים במלחמה, הוא חייב לשנות אסטרטגיות לחימה. שינוי זה עשוי להביא ברכה כיוון שהאויב רגיל לצורת לחימה מסוימת, והשינוי יכול להפתיע אותו.

המערכות מתקיימות באזור הגבעה. ייתכן שהגבעה שכנה בין שתי שכונות ירושלמיות בימינו, שכונת 'הגבעה הצרפתית' ושכונת 'נווה יעקב' - אזור הררי כמו כל אזור ירושלים. כיוון שקשה לתקוף יישוב השוכן על הר, צריך להשתמש בתכסיסי מלחמה כדי לכבוש מקום בעל שליטה טובה על האזורים שצריך לתקוף. לאחר המלחמה וניצחון ישראל, הנותרים משבט בנימין בורחים אל סלע הרימון, השוכנת מצפון לירושלים באזור העיר רמאללה בימינו, צפונית לגבעה.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

איזו מידה גרמה למפלת בנימין הסופית?

אפשרויות למענה ולדיון

עם ישראל משנה את תכסיסי המלחמה וגורם לבנימין לנתק בין הלוחמים לגבעה (תרגיל דומה עשה יהושע במלחמת העי). בנימין בטוחים בניצחונם וסמוכים על גאונותם, וזהו הגורם הראשון למפלתם במלחמה.

מן הפסוקים עולה שעם ישראל נחלק לשלוש קבוצות:

1. קבוצה ראשונה הסתערה על הגבעה וברחה מפני בנימין. במנוסה זו נהרגו כשלושים איש מישראל. לקבוצה תפקיד חשוב כיוון שהם משכו את בנימין הרחק מן הגבעה אל המסילות, שהן השטחים המרוחקים מן העיר שקשה לחזור מהם אל הגבעה (פסוקים ל'-ל"ג).
2. קבוצה שנייה - בת עשרת אלפים חיילים - הסתתרה במארב במקום ששמו בעל תמר, ותפקידם היה להסתער על יושבי הגבעה שנותרו ללא הגנה (פסוקים כ"ט, ל"ד, ל"ו-מ').
3. קבוצה שלישית הסתערה על שאר ערי בנימין והשמידה אותם (פסוקים מ"ב-מ"ג, מ"ח). עם ישראל מכה את רובם המוחלט של חיילי בנימין. שש מאות חיילים מבנימין בורחים לסלע הרימון, ושם הם נשארים ארבעה חודשים, עד שעם ישראל יקרא אליהם לשלום.

המסרים העולים מן היחידה

1. **ביטחון עצמי מופרז יכול להביא להפסד** - בנימין רודפים בפעם השלישית בשאננות ולא נזהרים מהאורב שיכול להכות את יושבי הגבעה.
2. **ביעור הרע** - עם ישראל מכה את כל אנשי בנימין ומשמיד את כל עריהם.

הצעות להמחשות ולהרחבות

1. מפה המראה את אופן ההתנהלות של המערכה השלישית.
2. כיצד אנו מתגברים על מידת הגאווה? מה לא טוב בגאווה? מה הנזק שגורמת למתגאה ולסובבים אותו? מה עוזר לנו להתגבר?